

Σημειώσεις για το 2^ο μάθημα – 12 Μαρτίου 2024

(μόνο για το 2^ο μισό του μαθήματος για τεχνικού λόγους.)

Αρμένιοι στη σημερινή Τουρκία έξω από την οργανωμένη κοινότητα της Κων./πολης. Βλ. τα βιβλία της Fethiye Çetin – το πρώτο, το αυτοβιογραφικό της: **Anneannem**
<https://www.metiskitap.com/catalog/book/4894>

και το δεύτερο **Torunlar** <https://www.metiskitap.com/catalog/book/4769> ο τίτλος ο ίδιος μεταφέρει αρμενικό ίχνος της αρμενικής παρουσίας στην οθωμανική επικράτεια. Η τουρκική λέξη έχει αρμενική ετυμολογία: Թռն / թռնիկ δηλαδή Tor'nig

Πρόκειται για ανθρώπους των οποίων οι πρόγονοι σώθηκαν το 1915 ή μια γιαγιά ως κοπέλλα / κοριτσάκι ή ένας παππούς ως αγοράκι / νεαρός τότε. Προϋπόθεση της σωτηρίας : τούρκεψαν / εξισλαμίστηκαν. (Από το λεξιλόγιο φαίνεται ότι οι δύο κατηγορίες της θρησκείας και του έθνους δεν είναι σκληρά χωρισμένες όπως το θεωρούν οι κληρονόμοι αντιλήψεων του Διαφωτισμού.)

Οι μουσουλμανικές οικογένειες που ενσωμάτωσαν αυτά τα παιδιά τα πάντρεψαν μέσα στους κόλπους τους και έγιναν καινούργια μέλη του κυβερνόντος / κύριου έθνους – το milletli hekim – το οποίο έπρεπε να είναι πλέον το μοναδικό στην επικράτεια της τουρκικής-οθωμανικής αυτοκρατορίας.

1. **Torunlar** : πολλοί Τούρκοι ανακαλύπτουν με κριτικές ή με συμβατικές αντιδράσεις ότι ένας πρόγονός τους ήταν Αρμένιος. Η Fethiye Çetin η ίδια κάνει τέτοια εμπειρία ως ενήλικας. Η αγαπητή της γιαγιά πριν να πεθάνει της εξομολογεί ότι δεν είναι αυτή που νόμιζε Seher αλλά Heranus Gadarian / Հերանուշ Կալուրիան. Σοκαρίστηκε η κα. Çetin προσπάθησε να συλλέξει όσες πληροφορίες μπορούσε για τη ζωή της γιαγιάς της. Τα καταφέρνει και να βρει συγγενείς της στις ΗΠΑ που έχουν μείνει χριστιανοί Αρμένιοι.

Βλ. <https://asbarez.am/%d5%b6%d5%b8%d6%80-%d5%b5%d5%a1%d5%bc%d5%a1%d5%bb%d5%ab-%d5%b0%d5%a1%d6%80%d6%81%d5%a1%d5%a6%d6%80%d5%b8%d5%b5%d6%81%d5%a8-%d6%86%d5%a5%d5%a9%d5%b0%d5%ab%d5%b5%d5%a7-%d5%b9%d5%a5%d5%a9/>

2. **Gizli Ermeniler** είναι άλλο συλλογικό φαινόμενο. Πρόκειται για ολόκληρες οικογένειες / μικρά χωριά ή μικρές συνοικίες σε επαρχιώτικες πόλεις (Σεβάστεια/Sivas)

<https://armenianweekly.com/2023/05/24/ruins-to-memories-uncovering-the-last-armenian-church-of-sivas/>

Επέζησαν χάριν της προστασίας τοπικών αρχών / ηγετών είτε σε αγροτικό περιβάλλον με την επέμβαση τοπικών aşiret γιατί είχαν επαγγέλματα, ήταν γεωργοί ή κτηνοτρόφοι που τους ξεχώρισαν είτε ήταν μάστορες και δεν υπήρχαν άλλοι από Αρμένιους για να έχουν ψωμί, πχ.ή ύφασμα και τους έσωσαν.

Ο εξισλαμισμός μπορεί να ήταν για μόνο κάποια χρόνια ως μεταβατική λύση ή να έχει διαρκέσει ως σήμερα (στα χωριά του Muş/Մուշ). Δηλαδή μπορεί κάποιοι από αυτούς τους

εξισλαμισμένους Αρμένιους να γυρίσουν στον χριστιανισμό μετά από τον Παγκόσμιο Πρώτο Πόλεμο, μάλιστα είτε στον τόπο τους είτε ακόμα πιο πιθανόν με την μετακόμιση/εσωτερική μετανάστευση προς την Κων./πολη όπου με την εξαίρεση της ελίτ επέζησαν οι περισσότεροι ντόπιοι Οθωμανοί Αρμένιοι.

Πώς αποκεφάλισε το Κομιτάτο Ένωση και Πρόοδος τον αρμενικό πληθυσμό της Κων./πολης άρα ολόκληρης της Οθ. αυτοκρατορίας.

Το βράδυ του 11/24 Απριλίου 1915 συλλήφθηκαν κάποιες χιλιάδες προσωπικότητες ανάμεσα στους Αρμένιους της Πόλης με τη βοήθεια λιστών που είχαν συνταχθεί με τη βοήθεια Αρμενίων εντός της κοινότητας. Κάποιες μέρες μετά από τη σύλληψη περνώντας από τον σταθμό Haydar Pasa του Bagdad Bahn δηλαδή του σταθμού του γερμανικού σιδηροδρόμου που χτίστηκε με γερμανικό κεφάλαιο με γερμανική τεχνογνωσία και πολιτική υποστήριξη χωρίς να είχε ολοκληρωθεί ως τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Προορισμοί ήταν το **Ayas** και το **Çankiri** όπου δολοφονήθηκε η αρμενική ελίτ. Βρίσκονται στο κέντρο της σημερινής Τουρκίας. Ελάχιστοι σώθηκαν.

Βλ.: <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/1541/24-nisan-1915te-ne-oldu>

Π.χ. ο **Gomidas Vartabed** / Գոմիդաս Վարդապետ ο οποίος θεωρείται πατέρας της (τυποποιημένης) αρμενικής μουσικής.

Και ο **Aram Andonian** / Արամ Անդոնյան ο οποίος ήταν δημοσιογράφος και συγγραφέας.

Ο **Γκομιντάς** είχε γεννηθεί στο Kütahya το 1869 σε τουρκόφωνο περιβάλλον. Έμεινε ορφανός και αφού ήταν καλός μαθητής, διακρίθηκε από την εκκλησία και στάλθηκε στο λύκειο Gevorgian στο Etchmiadzin κοντά στο Καθολικιστάτο πάντων Αρμενίων. Μετά τον έστειλαν στη Λειψία / Leipzig όπου σπούδασε μουσική. Πέρασε χρόνο και στο Βερολίνο και στο Παρίσι. Είχε μεγάλη χορωδία στην Κων./πολη όπου γύρισε μετά από τις σπουδές του. Είναι γνωστός ως παραγωγικός συνθέτης μουσικής κι επίσης ως συλλέκτης σκοπών / μελωδιών σε πολλά μέρη της Οθ. Αυτοκρατορίας. Έκανε περιοδείες στις επαρχίες για να καταγράψει τη λαϊκή παράδοση, όπως έκαναν πολλοί την εποχή του γερμανικού ρομαντισμού τέλη του 18^{ου} και κατά τον 19^ο αιώνα. Οι έννοιες της λαϊκής λογοτεχνίας και της λαϊκής μουσικής είναι κεντρικές στη ρομαντική αντίληψη του έθνους.

Η συλλογή των μελωδιών γίνεται μαζί με την δυτικοτρόπη τυποποίηση. Ο Γκομιντάς επέβαλε εκδυτικισμό στην αυθόρμητη μουσική στις αρμενικές κοινότητες στην ενδοχώρα.

(Ο όρος Ermenistan εξαφανίστηκε το 1864 με την υιοθέτηση του νόμου περί των *vilayet*.)

Ο Gomidas καθαρίζει τα τραγούδια και τα τυποποιεί. Τα προσαρμόζει για το κλασσικό άσμα,

για την κλασσική (δυτικοτρόπη) μουσική με τη γκάμα νοτών: do ré mi fa sol la si do

που αντιστοιχεί στη θεωρία των τυποποιημένων διαφορών / αποστάσεων μεταξύ νοτών, αντίθετα στη βυζαντινή μουσική η οποία γραφόταν με πνεύματα ή με την αραβική μουσική, την περσική και την οθωμανική.

Θέλω να υπογραμμίσω ότι οι λαϊκές μουσικές παραδόσεις και στη Δύση δεν αντιστοιχούν στις λόγιες κατηγορίες της ευρωπαϊκής μουσικής. Ολόκληρη η μουσική του ευρωπαϊκού

μεσαιώνα αλλά και η μουσική των ευρωπαϊκών επαρχιών δεν αντιστοιχούν σε αυτό το αισθητικό και ακουστικό πλαίσιο.

https://en.wikipedia.org/wiki/Equal_temperament

https://de.wikipedia.org/wiki/Gleichstufige_Stimmung

Η λόγια μουσική της ευρωπαϊκής μουσικής βασίζεται σε μία συνέχεια από τόνους και ημίτονα.

Η καταγραφή της λαϊκής μουσικής συνοδεύεται με την τυποποίηση κατά κανόνες από την Δύση. Μπορεί κανείς να πει ότι η καταγραφή προκαλεί και μια απώλεια.

Παράδειγμα ενός σύγχρονου κομματιού από τη Βρετάνη:

https://www.youtube.com/watch?v=8l_SGVZjkLQ

Η Ακαδημία μουσικής της Κεντρικής Βρετάνης έχει στο πρόγραμμά της σχέδια συνεργασίας με μουσικούς της Εγγύς Ανατολής (στην οποία τακτοποιώ εδώ τα Βαλκάνια):

<https://www.drom-kba.eu/-Kreiz-Breizh-Akademi-.html>

<https://www.courrierdesbalkans.fr/+erik-marchand-et-les-balkaniks-+>

Παράδειγμα μιας εκτέλεσης ενός άσματος του Γκομιντάς από μουσικό Σντεπάν Επρεμιάν / Ստեփան Եփրեմյան από το και στο Ντιαρμπακίρ που έχει επαφή με το μη δυτικότροπο ακουστικό περιβάλλον:

<https://www.youtube.com/watch?v=GdW1BdaVIPY>

Του ίδιου για την εκτέλεση ενός άσματος του Σαγιατ Νοβά (1712-1795):

<https://www.youtube.com/watch?v=L6G53qxcv10>

Παράδειγμα μιας ηχογράφησης στην τουρκική Κων./πολη από μουσικούς που ενδιαφέρονται για την ενσωμάτωση της αρμενικής κληρονομιάς στο ευρύτερο πλαίσιο των μουσικών παραδόσεων της Εγγύς Ανατολής. Το συγκρότημα λέγεται Քնար / Κ'νάρ (λύρα)

https://www.youtube.com/watch?v=YkoIP4dThhY&list=RDEM-8urPFvvmAblucyapBrFvw&start_radio=1

Η τραγουδίστρια είναι η Tatyana Bostan.

Ο Γκομιντάς σώζεται από το Τσανκηρή χάριν επέμβασης δυτικής πρεσβείας. Αλλά παραμένει άφατος και δεν είναι σε θέση να ασχολείται με μουσική. Μετά από τον ΠΠΠ, μεταφέρθηκε τη Γαλλία όπου πεθάνει το 1935 σε φρενοκομείο στο προάστιο του Παρισιού Villejuif. Τιμάται στο Παρίσι με αυτό το άγαλμα στις όχθες του Σηκουάνα. Πίσω στο ράσο του διακρίνονται αρμενικά παιδιά που μάλλον δε γεννήθηκαν ποτέ ή που ορφάνεψαν νωρίς.

Ο **Aram Andonian** (1875-1951) ήταν γνωστός δημοσιογράφος το 1915.

Εκτοπίστηκε ως την οθωμανική Συρία. (Bilad al-Sham) Κατάφερε να δραπετεύσει, πέφτοντας από κάρα/αραμπά όπου έμοιαζε με νεκρό.

Το 1918 επέστρεψε στην Πόλη και μετανάστευσε στο Παρίσι. Όσα κείμενα έγραψε μετά για την εξορία του, τον εκτοπισμό, και τη σφαγή των Αρμενίων είναι συχνά ημιτελή. Ήταν ανισόρροπος και βίαιος άνδρας εντός οικογενείας.

Μετάφρασα δύο βιβλία του:

1. Στον δρόμο της εξορίας

<https://www.metispresses.ch/en/sur-la-route-de-lexil>

2. και Εκείνες τις μαύρες μέρες...

<https://www.fnac.com/a1981908/Aram-Andonian-En-ces-sombres-jours>